

Ольга ІВАННІКОВА,
Альона ГРИЗОГЛАЗОВА,
м. Слов'янськ

АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті проаналізовано відповіді сучасних вчителів-практиків, які було отримано під час анкетування, що до можливостей і форм професійного самовдосконалення.

Ключові слова: анкетування, прогнозування, самореалізація, самовдосконалення, творча реалізація, компетентність.

Ivannikova O., Hryzohlazova A. Analysis of labor teachers professional self-improvement. The modern teachers-practitioners responses are analyzed in the article, which have been received during the possibilities and professional learning forms survey.

Key words: survey, predicting, self-improvement, creative implementation, competence.

Иванникова О., Гризоглазова А. Анализ профессионального самосовершенствования учителей трудового обучения. В статье проанализированы ответы современных учителей-практиков, которые были получены в ходе анкетирования, что к возможностям и форм профессионального самосовершенствования.

Ключевые слова: анкетирование, прогнозирование, самореализация, самосовершенствование, творческая реализация, компетентность.

Постановка проблеми. Перехід навчальних закладів у режим інноваційного розвитку, зміна стилю взаємодії учасників педагогічного процесу та інші нововведення, з одного боку, підвищили рівень вимог до професійних якостей учителя, а з іншого боку, надали йому більшу свободу вияву своєї індивідуальності. Нині постає потреба у педагогічних працівниках, здатних управляти власним життям, знаходити нестандартні рішення поставлених задач, критично мислити, оцінювати ситуацію та власні можливості й бути готовим до самовдосконалення та творчої самореалізації в професійній діяльності.

На об'єктивність і адекватність оцінки (самооцінки) педагогічної діяльності, створення сприятливих умов для професійного зростання майстерності, безперервного самовдосконалення особистості та праці вчителя технологій істотний вплив робить здатність людини до побудови та використання прогнозу, основним продуктом якого являється знання про майбутнє [5].

Аналіз досліджень. Питаннями педагогічного прогнозу займалися велика кількість дослідників, а саме: Б. Гершунський, І. Лебедева, М. Артёмов, А. Брушлінський, Й. Лінгарт, Б. Ломова, Л. Регуш, І. Фейгенберга та інші. Ознайомившись з літературою можна дійти висновку, що «Прогнозування – це наукове дослідження, метою якого є передбачення майбутніх перспектив розвитку певних явищ, процесів, педагогічної діяльності» [1]. Передбачення в педагогічному процесі стає доволі невід'ємною якістю майбутнього педагога.

Не для кого не секрет, що педагогічна майстерність, як і мудрість, приходять з досвідом. Тому перш ніж сформулювати необхідні професійні здібності майбутніх вчителів,

треба вивчити досвід вчителів технологій, які на різних етапах своєї трудової діяльності вже займаються педагогічним прогнозуванням і удосконалюють свою педагогічну компетентність.

Мета статті – проаналізувати відповіді на питання анкети вчителів трудового навчання, що до професійного самовдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до аналізу анкетування на тему «професійне самовдосконалення вчителів трудового навчання» потрібно визначити що саме означає слово самореалізація. Як виявилось це поняття має багато аспектів, його розглядали у різних областях науки, таких як філософія, психологія, педагогіка та інше. Нас цікавить саме самореалізація особистості педагога. Самореалізація – це здійснення майбутнього розвитку, реалізація і вдосконалення власного досвіду. Творча самореалізація – «зовнішня форма якої вбачає існування професійно педагогічною культури» [2].

Для того щоб на високому рівні вивчити питання самореалізації педагогічної діяльності вчителя технологій, потрібно зазначити критерії, які використовувалися при складанні самої анкети з урахуванням педагогічного стажу, категорії, рівня підготовки та досвіду вчителя. Анкетування проводилося у різних містах і навчальних закладах. В ньому приймали участь вчителі загальноосвітніх закладів Донецької та Харківської області. До анкетування було залучено 30 вчителів. Для проведення анкетування було розроблено 18 питань, що стосувалися окремих аспектів реалізації педагогічної діяльності вчителя технологій.

Опитування включало в себе 4 розділи, до яких входили:

Організаційна частина: Який навчальний заклад закінчили, у якому році? Спеціальність за дипломам? Педагогічний стаж? Категорія? В яких класах викладаєте?

Самовдосконалення, педагогічна компетентність: Проблема над якою працюєте? Участь у майстер класах, тижнях педагогічної майстерності, конкурсі «вчителю року»? Публікації у фахових журналах, на сайті учбового закладу? Розробки власних не традиційних уроків? Використання інтерактивних форм у навчанні? Власні розробки дидактичних матеріалів? Участь у роботі творчих груп? Володіння педагогічними технологіями?

Моніторинг якості освіти: Кількість призерів районних та обласних олімпіад з трудового навчання (за минулі останні 3 роки)?

Методична робота: Тема виступів на семінарах, шкільних та районних метод об'єднаннях, конференціях; Друк у фахових журналах (назва журналів, тема); Пропозиції щодо вдосконалення навчання, та виховання учнів; Ведення сайту.

Аналізуючи відповіді на питання анкети можна зробити наступні висновки: більшість опитаних вчителів закінчили Донбаський державний педагогічний університет. Їх кількість в процентному відношенні складає 90%; за результатами анкетування виявилось, що за дипломом опитані переважно мають спеціальність вчителя трудового навчання та креслення з різними профілями, такими як дизайн 30%, загально технічні дисципліни 60%, товарознавство 10 %; відносно педагогічного стажу всіх опитаних можна розділити на три групи: перша група (1–5 років) –30%; друга група (6–15 років) –40%; третя група (16–30 років) -30%.

Кожен вчитель у своїй професійній діяльності працює над певною проблемою. Спробуємо класифікувати проблеми, над якими працюють вчителі технологій: збереження та розвиток творчого потенціалу – найбільша кількість педагогів (40%). Вони зацікавлені такими проблемами як: «Розвиток творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання», «Формування творчої активності учнів на уроках з трудового навчан-

ня», «Саморозвиток творчого потенціалу студентів технікуму», «Розвиток духовних цінностей на уроках з трудового навчання»; впровадження інноваційного стилю діяльності (30%), а саме: «Використання інформаційного простору у школі», «Використання ТЗН на уроках технологій», «Проектно – технологічна діяльність на уроках з трудового навчання»; формування професійної компетентності (20%): «Шляхи підвищення ефективності сучасного уроку трудового навчання в системі компетентнісно орієнтованої освіти», «Професійна компетентність сучасного ліцею»; система оцінювання знань (10%): «Контроль знань і умінь на уроках».

Таким чином, різноманітність обраних тем, сучасність проблем, над якими працюють вчителі трудового навчання і технологій підтверджує високу мотивацію до самоосвіти, самовдосконалення, до творчості. Саме тому наступне питання анкети «Участь у Майстер-класах, Тижнях педагогічної майстерності...» викликало жвавий інтерес вчителів.

Треба також зазначити, що і сам навчальний предмет передбачає творчий розвиток та постійне зростання творчого потенціалу вчителя. Результатом активної участі у конкурсах, районних і міських олімпіадах, Майстер-класах, Тижнях трудового навчання, Педагогічних читаннях є велика кількість творчих доробок опитаних вчителів: «Виготовлення ляльки-мотанки», «Новорічні прикраси», «Різьблення по дереву». Майстер класи: «Паперова пластика», «Солене тісто», «Народна лялька», тощо.

Щодо публікації в фахових журналах та на сайтах навчальних закладів, анкетування показало непередбачувані результати. Тільки один вчитель Чабан Аліна Олегівна має свої публікації в Інтернеті: «Розробки уроків трудового навчання».

Переважна кількість педагогів має розробки власних нетрадиційних уроків за темами: «Виготовлення моделей вечірньої сукні», «Технологія вишивання мережки», «Виготовлення саморобок з підручних матеріалів», «Театр мод з підручних матеріалів», «Бінарні уроки трудового навчання», «Українська народна вишивка. Орнамент»; уроки – конференції: «Природоохоронні технології»; веб-квести: «Вплив дизайнерських прийомів, засобів композиції, кольору на споживача» та інші.

З наданих відповідей на 10 питання: «Використання інтерактивних форм навчання» зрозуміло, що крім традиційних способів навчання всі вчителі технологій обізнані та активно застосовують новітні прийоми, форми та методи. Найбільш поширені з них: «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Велике коло», «Незакінчене речення», «Мозаїка»; робота в групах: «Робота в парах», «Робота в трійках», «Карусель», «Навчаючись – вчусь», рольові ігри, «Акваріум», «Асоціативний куш», тощо.

Трудове навчання один з предметів, в якому невід'ємною елементом є використання дидактичних матеріалів. Найчастіше наочність виготовляється вчителем самостійно: 90% вчителів мають змогу виготовляти та використовувати на різних етапах уроків роздатковий матеріал: деталі частин одягу з тем «Конструювання одягу», «Моделювання одягу» (8-9 клас); інструкційні картки: «Машині шви» (5-9 клас), «Як правильно дібрати спиці до виробу» (7 клас), «Техніка безпеки роботи з ножицями» (5-11 клас); технологічні картки: «Прихватка Кіт» (7 клас), «В'язання чохла для телефону спицями» (7 клас), «Послідовність виготовлення листівок» (5 клас); методики розробки бланків творчих проектів; навчальні посібники з декоративно – прикладної творчості: «Петриківський розпис», «Чарівний світ писанок», «Лялька-мотанка», «Оберіг для вашого дому»; навчальна програма з декоративно – прикладної творчості «Чарівний квілінг», та багато іншого.

На питання: «Участь у роботі творчих груп» тільки 20% педагогів відповіли позитивно. Серед опитаних два вчителя Крохмальова Світлана Миколаївна, Рубан Галина

Миколаївна є керівниками районних методичних об'єднань, Ніколаєнко Олег Валентинович приймає участь в апробації навчальних посібників, шкільних підручників.

Моніторинг якості знань має різні параметри, в тому числі кількість призерів предметних олімпіад серед учнів, переможців у творчих конкурсах. Стосовно цього напряму діяльності опитаних вчителів показники достатньо високі: 60% вчителів мають призерів та переможців олімпіад II і III етапу.

Методична робота вчителів характеризується наступними показниками 90% вчителів беруть активну участь у виступах на методичних об'єднаннях з тем: «Розвиток творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання», «Самоосвіта як засіб вдосконалення педагогічної майстерності», «Проектні технології», «Впровадження здоров'я – зберігаючих технологій на уроках трудового навчання», «Використання ТЗН на уроках технологій», «Визначення напрямків роботи з обдарованими учнями», «Творчість як основа процесу конструювання та моделювання одягу», «Нетрадиційні (бінарні) уроки та виховні заходи», «Формування здорового способу життя учнів в навчальному процесі. За результатом анкетування виявилось, що 30% вчителів мають сайти, і серед них один педагог веде сайт самостійно.

Серед пропозицій щодо вдосконалення навчального процесу, вчителі запропонували наступні: забезпечення учнів підручниками та посібниками, які відповідають навчальній програмі; впровадження форм та методів організації навчально-виховного процесу, що забезпечить максимальну самостійність навчання учнів; застосування нестандартних форм проведення уроку; поширення на уроках оригінальних та інноваційних ідей; забезпечення майстерень трудового навчання технічними засобами: мультимедійними проекторами, інтерактивними дошками, електричними швейними машинами, прасками, сучасним побутовим обладнанням.

Висновки. З зазначеного вище можна зробити висновок, що незалежно від віку, педагогічного стажу і категорії всі вчителі прагнуть до творчого саморозвитку та самореалізації. Це видно з того що яке б не було у школі матеріальне забезпечення, які б посади не займали вчителі, кожен вносить в навчальний процес власні доробки, робить навчання цікавим для учнів. Вчителі намагаються розвивати, підтримувати та вдосконалювати творчі здібності учнів, готувати до самостійного життя, до професійного вибору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алфімов В. Прогностичний комплекс ліцею / А. Алфімов, М. Артёмов // Рідна школа – 2005. – № 5. – С. 15–16.
2. Анцыферова Л. К психологии личности как развивающейся системы / Л. Анцыферова // Психология формирования и развития личности. – М. : Изд-во МГУ, 1981. – С. 3–18.
3. Гершунский Б. Педагогическая прогностика: методология, теория, практика / Б. Гершунский. – К. : Вища школа, 1986. – 197 с.
4. Мартинюк І. Творчий потенціал і самореалізація особистості / І. Мартинюк // Психологія і педагогіка життєтворчості. – К., 1996. – 792 с.
5. Регуш Л. Развитие способности прогнозирования в познавательной деятельности / Л. Регуш. – Л. : Изд-во ЛГПИ, 1983. – 84 с.

Статтю подано до редакції 24.02.2014 р.